

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสิ่งที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศคือ ประชากรที่มีคุณภาพ ปัญหาขั้นมูลฐานของประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ใช่ปัญหาการขาดทรัพยากรตามธรรมชาติ แต่ปัญหาที่แท้จริงน่าจะมีสาเหตุมาจากขาดการพัฒนาคุณภาพประชากร เครื่องมือที่จะช่วยพัฒนาให้ประชากรมีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จึงได้แก่การศึกษา เพราะการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาคนอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในสังคมนั้นๆ ความสำคัญของการศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพประชากรนี้ เป็นที่ตระหนักและยอมรับกันมากขึ้นทุกที ดังจะเห็นได้จาก ได้มีการลงทุนอย่างสูง ในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพเต็มที่

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การอ่าน เป็นการศึกษาที่สำคัญวิธีหนึ่งและเป็นการศึกษาที่ไม่สิ้นสุดเหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา แต่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งยังเป็นการศึกษาและพัฒนาตนเองที่สามารถทำได้อย่างอิสระ ไม่เลือกเวลา สถานที่ แม้มีทุนทรัพย์น้อยหรือไม่มีทุนทรัพย์ในการซื้อหนังสือก็สามารถแสวงหาหนังสืออ่านได้จากห้องสมุดต่างๆ ด้วยเหตุนี้ หนังสือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษา ดังที่ เปลื้อง ณ นคร (2520 : 39) กล่าวไว้ว่า "หนังสือเป็นแหล่งแห่งความรู้ ความเพลิดเพลิน เป็นชุมทรัพย์อันประเสริฐ ซึ่งเราอาจขุดเอามาเป็นประโยชน์ได้โดยเราเสียแรงและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นอกจากนี้ รุท ทูซ (Ruth Tooze 1957 : 2) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสืออีกว่า "หนังสือเป็นอุปกรณ์สำคัญในการศึกษา เปรียบเสมือนชุมทรัพย์อันยิ่งใหญ่ และเป็นสิ่งเสมือนกุญแจอันสำคัญที่ใช้ไขไปสู่ความรู้ ความคิด ความเข้าใจและความเพลิดเพลินได้คือ การอ่าน"

เมื่อหนังสือเป็นที่รวมความรู้ เป็นชุมทรัพย์อันประเสริฐ การอ่านจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ทุกคนในอันที่จะนำไปสู่ความรู้ในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523 : 10) กล่าวว่า " การหาความรู้ในสมัยนี้ทางที่จะหามาได้มากทาง

แต่ทางที่สำคัญที่สุดคือการอ่านหนังสือ ถ้าเราเป็นนักอ่านที่ดีและมีหนังสือให้เราอ่านมาก ก็จะได้รับความรู้มาก" นอกจากนี้การอ่านยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้และเพิ่มประสบการณ์แก่มนุษย์โดยทางอ้อม การอ่านเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งของความรู้ทั้งหลาย เพราะเป็นการรวมทักษะในการถอดความ วิเคราะห์คำ ความหมายคำ ความเข้าใจเนื้อเรื่องที่ปรากฏ การตีความ รวมทั้งการให้ข้อคิดเห็นอย่างง่าย ๆ ด้วย

การอ่านหนังสือจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เพราะการอ่านหนังสือให้ประโยชน์แก่มนุษย์ในทุกด้านและทุกโอกาส ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ และในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้การอ่านยังช่วยเสริมความคิดของมนุษย์ให้เพิ่มพูนขึ้น ดังที่ อุทัย วรสุวรรณรักษ์ (2528:7) กล่าวว่า "ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านนั้นไม่รู้จบสิ้น เด็กและเยาวชนหลายคนพบความสมหวังของตนในหนังสือที่อ่าน จินตนาการของอีกหลาย ๆ คน เจิดจ้ารุ่งโรจน์หลังจากที่ได้อ่านหนังสือและอีกหลาย ๆ คนพบเพื่อนในหนังสือ"

สำหรับความสำคัญของการอ่านที่มีต่อนักเรียนนักศึกษานั้น จะพบว่า ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ทุกวิชาในปัจจุบันต้องอาศัยการอ่านทั้งสิ้น ไม่ว่านักเรียนจะเรียนแผนการเรียนใดหรือเรียนสาขาวิชาใดล้วนต้องอาศัยการอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทั้งสิ้น ถ้านักเรียนมีทักษะการอ่านที่ดีแล้ว จะช่วยให้การเรียนบังเกิดผลอย่างรวดเร็ว ในเรื่องความสำคัญของการอ่านที่มีต่อการศึกษานี้ ประเทิน มหาพันธ์ (2530:5) ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

...โดยเหตุที่การเรียนในยุคปัจจุบัน กระทำโดยการอ่านเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นความสำเร็จด้านวิชาการ จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการอ่าน เด็กที่ประสบความสำเร็จในการเรียนสูง จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูง สำหรับเด็กที่ประสบความล้มเหลวในการเรียน ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อ้อยความสามารถในการอ่าน แม้เด็กที่มีสติปัญญาสูงก็ประสบความล้มเหลวในการเรียนได้ ถ้าหากว่าไม่มีความสามารถในการอ่าน...

ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนในทุกระดับชั้นในปัจจุบัน จึงต่างมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยการอ่านหนังสือมากขึ้น การที่ผู้เรียนได้อ่านหนังสือด้วยตนเองย่อมทำให้เข้าใจบทเรียนอย่างแจ่มแจ้งและยากที่จะลืมบทเรียนนั้น เพราะได้ศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเองทีละเรื่อง ทีละขั้นตอน และทำให้เห็นคุณค่าของการอ่าน

สำหรับเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน คุณค่าและความสำคัญของการอ่านหนังสือจะมีผลอย่างมากต่อชีวิตในวันข้างหน้า พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ได้ตรัสไว้ในพิธีเปิดสัมมนาหนังสือเด็กกลุ่มอายุ 11 - 16 ปีว่า "หนังสือเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่าต่อมนุษย์เป็นอันมาก การเสริมสร้างให้เด็กรักการอ่านและรักคุณค่าของหนังสือเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรจะทำด้วยเป็นเสมือนการแผ้วถางทางชีวิตไปสู่อนาคตอันแจ่มใส เป็นวิธีพัฒนาคนที่แนบเนียนและงดงาม"(กรมวิชาการ 2520 : 1)

การส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กเปรียบเสมือนการมอบสมบัติอันมีค่ามหาศาล เพราะความรู้ที่ได้จากการอ่านย่อมเป็นทุนในตัวเด็กที่จะแสวงหาความรู้ในระดับสูงขึ้นไป การศึกษาด้วยการอ่านย่อมเป็นผลดีเสมอมา เป็นการลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก ทำให้เด็กเป็นผู้มีความคิดเห็นกว้างขวาง รู้จักใช้เหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักเลือกนำมาเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน (รสา วงศ์ยังอยู่ 2520 : 24)

แม้จะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก แต่จากสภาพความเป็นจริงในสังคมที่เต็มไปด้วยความยุ่งยากสับสน สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กที่เต็มไปด้วยสิ่งเข้ายวนใจและท่ามกลางสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ ที่พัฒนาคุณภาพไปไกล ทำให้ดูเหมือนว่า ชีวิตคนเราทุกวันนี้ จำต้องห่างไกลการอ่านหนังสือออกไปทุกที ยิ่งเด็กนักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็ก ๆ ยิ่งทำให้มองเห็นและเชื่อได้ว่า การอ่านจะเป็นกิจกรรมที่ถูกละเลยในชีวิตประจำวันไปในที่สุด ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้เด็กหันมาอ่านหนังสือกันมากขึ้น อ่านจนติดเป็นนิสัยและกลายเป็นผู้รักการอ่านในที่สุด

ริชาร์ด เจ สมิธ และ เดล จอห์นสัน (Richard J. Smith and Dale Johnson 1970 : 10 - 11) กล่าวว่า การอ่านจัดเป็นการตอบสนองอย่างหนึ่ง การตอบสนองชนิดนี้จะให้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจและการกระทำที่เป็นนิสัย พฤติกรรมการอ่านส่วนหนึ่งเกิดจากความสนใจ ฉะนั้น การอ่านจึงเป็นเรื่องของนิสัย ความสนใจ ความพยายามที่จะทำให้เด็กอ่านหนังสือมาก ๆ จึงขึ้นอยู่กับ การสร้างแรงจูงใจและการสร้างนิสัยในการอ่าน

ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ (2517 : 159) กล่าวว่า "ความสามารถในการอ่านหนังสือ

มิใช่ลักษณะทางจิตวิทยาที่มีติดตัวมาแต่กำเนิด หากแต่เป็นสิ่งสั่งสมกันมาเป็นลำดับตั้งแต่เด็กและที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดคือ ความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้"

จากเหตุผลที่ว่า การอ่านมีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาหาความรู้ ช่วยให้ประสบความสำเร็จ ช่วยพัฒนาคุณภาพประชากร ช่วยพัฒนาคน เศรษฐกิจและวัฒนธรรม รวมทั้งจากแนวคิดที่ว่า การอ่านเป็นการตอบสนองอย่างหนึ่งซึ่งได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจและการกระทำที่เป็นนิสัย ทำให้การอ่านเป็นทักษะที่ฝึกฝนได้ เป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความคิดว่า โรงเรียนควรมีการส่งเสริมการอ่านให้นักเรียนอย่างจริงจัง เพราะประสบการณ์ส่งเสริมการอ่านจากทางโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็ก (สัททยา ชินสมบูรณ์ 2528 : จ และ ทวีศักดิ์ เคชาเลิศ 2528 : ง) และผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการส่งเสริมการอ่านแก่นักเรียนในโรงเรียนคือ ครูภาษาไทย เพราะการอ่านเป็นทักษะหนึ่งในกระบวนการทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งครูภาษาไทยจะต้องสอนและส่งเสริมให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะทั้ง 4 อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการส่งเสริมการอ่านนั้น ครูภาษาไทยอาจทำได้หลายวิธีและวิธีหนึ่งที่น่าสนใจคือ "การจัดกิจกรรมการอ่าน" สำหรับนักเรียน ทั้งที่เป็นกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียน

สุจริต เพียรชอบ (2525 : 94) ได้กล่าวไว้ในเอกสารการสอนภาษาไทย หน่วยที่ 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นั้น มีหลักการที่สำคัญข้อหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมประกอบที่น่าสนใจ เข้าใจ เพราะกิจกรรมเป็นหัวใจของการสอน การใช้กิจกรรมประกอบการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผู้เรียนยังมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แสดงออกซึ่งความสามารถส่วนบุคคลให้ผู้อื่นได้รับทราบ กิจกรรมที่จัดขึ้นอาจเป็นการแสดงละคร การพ็อนรำ การร้องเพลง การอภิปราย โต้เวที ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มยุรี สุขวิวัฒน์ (2526 : 34) ที่พบว่า ปัญหาในการสอนอ่านของนักเรียนไทยคือ ขาดกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนอยากอ่าน เพราะการอ่านต้องอาศัยแรงจูงใจเป็นเหตุสำคัญ การสอนอ่านที่ดีจึงต้องมีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ กิจกรรมนั้นต้องสื่อความหมายได้จริงในชีวิตประจำวันเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด ตีความ วิเคราะห์ วิจัยเรื่องี่อ่าน

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กำลังเป็นเด็กวัยรุ่น การจัดกิจกรรมให้เหมาะกับวัยที่กำลังต้องการแสดงออกทางด้านพลังความคิด จิตใจและร่างกายเท่ากับครูได้ปรับปรุงการศึกษาให้มีความหมายแก่ชีวิต (ชูลี ชัชวาลกิจ 2525 : 3) ในทำนองเดียวกัน กิจกรรมการอ่าน ถ้าครูสามารถจัดได้อย่างมีความหมายต่อเด็ก เหมาะกับวัย ความต้องการ ความสนใจ มีรูปแบบการจัดที่หลากหลาย มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่น่าสนใจ กิจกรรมก็จะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนหันมาสนใจการอ่านจนถึงที่สุดกลายเป็นนิสัยในการอ่าน

ผู้วิจัยเห็นด้วยกับการใช้กิจกรรมเป็นแรงจูงใจในการส่งเสริมการอ่าน เพื่อนำมาซึ่งความสนใจและกลายเป็นนิสัยการอ่านในที่สุด จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอ่านที่ครูภาษาไทยได้จัดแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 อันประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนใน 5 จังหวัด ได้แก่ สกลนคร อุตรธานี ขอนแก่น เลยและหนองคาย เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการอ่านแก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 ซึ่งย่อมมีผลกระทบไปสู่การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศโดยรวมด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการอ่านแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 ในด้านต่อไปนี้คือ จุดประสงค์ การวางแผนดำเนินการจัดกิจกรรม การประเมินผล ประโยชน์ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการอ่าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กิจกรรมการอ่านที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมการอ่านทั้งในชั้นเรียนและกิจกรรมการอ่านนอกชั้นเรียน
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9 อันประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนใน 5 จังหวัด ได้แก่ สกลนคร อุตรธานี ขอนแก่น เลยและหนองคาย

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ความคิดที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาแล้ว แล้วแสดงออกในรูปของความพอใจ นิยมชมชอบ เห็นด้วยหรือไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ความคิดในที่นี้หมายถึงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแทนของครูภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9

2. ครูภาษาไทย หมายถึง ครูผู้สอน ในรายวิชาภาษาไทยตามหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2530 เขตการศึกษา 9

3. กิจกรรมการอ่าน หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านที่ครูภาษาไทย และนักเรียนร่วมมือกันจัดทำขึ้น ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ใช้ทั้งร่างกาย และสมองในการกระทำดังกล่าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้น ชักจูง โน้มน้าว เปิดโอกาสและแนะแนวทางการอ่านให้นักเรียน

4. เขตการศึกษา 9 หมายถึง เขตพื้นที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการครอบคลุม 5 จังหวัด อันได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดสกลนคร อุตรดิตถ์ ขอนแก่น เลยและหนองคาย

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. เป็นแนวทางแก่ครูภาษาไทยในการจัดและเลือกกิจกรรมการอ่านแก่นักเรียนได้อย่างเหมาะสม เพื่อปลูกฝังนิสัยการอ่านและพัฒนาความสามารถในการอ่าน

2. เป็นแนวทางแก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการอ่านแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมการอ่านและจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ